

Redaktør: M g r. I r g e n s. Medarbeidere: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrd Undset, Lars Eskeland

„St. Olav“ utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontor eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2,50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tilleg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. ihende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften.

„St. Olav“'s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743 Redaktøren privat 14161 Redaksjonssekretæren privat 30487 — „St. Olav“'s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, åpent torsdage fra 10—2 og 4—7. Lørdager fra 10—1. De øvrige dage fra kl. 10—4 Utbetalinger kun tirsdag kl. 3—4.

INNHold: Gråt ikke. — Kirken og valgkampen i U. S. A. — Olympiaden ennå en gang. — Kraft og stoff. — Frantz Liszt — Oprop. — Alexander Bugges verdenshistorie. — Spørsmål og svar. — Herhjemme. — Velkommen til Norge!

Gråt ikke.

Der kan vel ikke tenkes noe mer håpløst i rent menneskelig forstand enn tilværelsen og fremtiden tegnet sig for den kvinne i Nain som, efter hvad evangeliet beretter, fulgte sin eneste sønn til graven. Alt hun hadde å leve for var blitt fratatt henne — man må vel tro at også hennes støtte og forsørger var blitt henne berøvet ved guttens død, ti der står jo uttrykkelig fremhevet at hun var enke, altså stod alene uten husbond og med bare den ene sønn. Men en rikdom må hun ha hatt: hun må ha levet et intens bønnens liv, hun må ha trodd på bønnens virkelighet og på dens makt til å opnå det vi ønsker igjennem den. Vi husker jo Kristi ord til Marta ved en lignende anledning: Har jeg ikke sagt dig at hvis du tror, skal du se Guds herlighet — og hvorledes Mattæus nevner at Kristus ikke gjorde mange undergjerninger i Nazaret «for deres vantros skyld».

Enken i Nain har trodd og hun har bedt — tryglet og bedt om sønnens liv, om at Gud vilde bevare ham for henne og helbrede ham. Men tiden går og i hennes sjel slukkes håpets kjerter en efter en — for døden legger sin tunge hånd på sønnen og alle bønner synes å være bedt forgjeves.

Hvad har hun følt og tenkt da hun sammen med venner og slektninger går den siste tunge gang sammen med sin sønn — veien til graven som for stedse skal lukke sig over hennes dyreste skatt, over den hun har båret under sitt hjerte, født i smerte med glede og takk, pleiet og stelt om til han blev voksten og var begynt å kunne gjengjelde all hennes omsorg og godhet? Hun går en vei som mange mødre har gått både før og efter henne, men hun skalde få oppleve miraklet — skalde få bli det store vidne om Kristi guddommelige kraft, da han vandret her på jorden.

Ti hjelpen var underveis — og da alt

håp var ute og all bønnehørelse tilsynelatende nektet, var også hjelpen rede til efter Guds barmhjertige forsyn å gripe inn og for alle tider bevise at den jordiske død ikke er en tilintetgjørelse.

Den sørgende enke i Nain fikk som et lite glimt av opstandelsens herlighet — og det er dette glimt som i tidenes løp har skjenket trøst og stillet gråt hos millioner av andre sørgende mødre. Ti hjelpen er alltid underveis til oss alle, selv om vi ennå ikke kan øine den. I all vår sorg — i all vår dype sorg over våre kjæres død, kan der til hver den som tror tone en stemme som fylt av den rikeste kjærlighet også til oss sier sitt: «gråt ikke!» Ti selv om gråt som utslag av vår menneskelige sorg kan være helt berettiget — vi husker at endog Kristus gråt ved synet av sorg og nød — så kan den også når den ikke blir behersket likesom oppløse oss helt og derved gjøre oss blinde og døve for alt annet enn vår egen overveldende smerte og sorg. Derfor var Kristi første ord til enken: «gråt ikke!» Med inderlig medlidenhet sa han det, og da hun vel har hørt disse ord og følt at de samtidig innebar en ny verden av håp og derfor lydig stilnet sin gråt og i spirende tro og tillit avventet hvad nu skalde skje — da trådte Kristus hen til båret og gav henne og med henne alle sørgende ned gjennom tidene det første store bevis på at han er Herre over liv og død, og det første store bevis på at tilværelsen ikke er slutt med det vi kaller døden her, men at sjelen lever videre og kan vende tilbake til sitt jordiske hylster på guddommelig bud.

Og det er dette budskap som søndagens evangelium bringer oss til trøst og glede. Ved hvert dødsfall hvor vi kanhende er tilbøielig til å hengi oss til håpløs fortvilelse, til å sørge «som de som ikke har håp», lyder Kristi røst: «gråt ikke!» Og er vi den lydig, vil også vi oppleve at døden mister sin brodd,

Kirken og valgkampen i U. S. A.

I november 1936 skal der i U. S. A. foregå valg på president, visepresident, representanter til kongressen og senatet. Og skjønt der ennå er et godt stykke igjen til november har valgkampagnen lenge vært i full gang. Amerikanerne tar allting grundig. Det ligger i selve naturellet, i statslivets utforming og i landets veldige utstrekning rent geografisk sett.

I de siste år har demokratene hatt regjeringsmakten — president Roosevelt tilhører også dette parti og han er nu av partiets nominasjonsutvalg enstemmig oppstillet som dets kandidat i kommende valgperiode. Dette har forøvrig ikke vakt noen forbauselse — man ventet det tiltross for at man også ventet at en sterk konservativ opposisjon vilde gjøre sig gjeldende. Denne innskrenket sig imidlertid til et oprop undertegnet av fem forhenværende førere av forskjellige politiske partier og signert av Alfred E. Smith, som blev offentliggjort umiddelbart innen valgkampen begynte. Den enstemmige alt overdøvende ovasjon som brøt løs hver gang Roosevelts navn blev nevnt under nomineringen, inneholdt så megen umiddelbar begeistring, at det skal bli vanskelig for hans motkandidat republikaneren Landon å komme op på samme høide.

Selvfølgelig kan ingen vite hvordan valgkampen til syvende og sist vil løpe av — men hvis ingen uforutsette omstendigheter skulde inntreffe, er der all sannsynlighet for at det blir Roosevelt og hans parti som kommer til å ta seiren hjem. Kampen står i U. S. A. nemlig kun mellom demokraterne og republikanerne, idet der ikke finnes andre borgerlige partier og hverken sosialister eller kommunister spiller noen som helst rolle der. Det er symptomatisk, at tross der under de siste valg hersket den forferdeligste økonomiske krise som U. S. A. har opplevet, med rundt 15 millioner arbeidsløse — så fikk kommunistene kun $\frac{1}{4}$ pct. av de avgitte stemmer.

Leser man nu begge de store partiers valgoprop og hører deres talere, vil man bli overrasket ved å opdage hvor tett deres programposter ligger op til hverandre. Landon krever f. eks. at de arbeidsløse skal føres tilbake til den private samfunnsøkonomi, så staten kan bli lettet for sin tyngende forpliktelse overfor dem — men det samme problem har Roosevelt lenge forsøkt å løse og han har også stort sett hatt hell med sig. De er altså enig i målet,

og vi vil bli fylt med visshet om at vår kjære avdøde stadig lever og vi har forbund med hans eller hennes sjel igjennem bønnen for den. I vårt hjerte kan da også vi oppleve en forsmak på opstandelsen, på det evige samvær uten adskillelse — og også vi kan med alle dem som var tilstede i Nain love og takke Gud fordi han «har besøkt sitt folk».

men de avviker sterkt i valget av midlene til å nå dette mål. Roosevelt mener at oppgaven ikke kan løses ad den privatkapitalistiske vei som man hittil har fulgt og han har derfor gjennom de nye New Deal-and Nira-lover søkt å forandre U. S. A.'s sosiale struktur ved å utbygge statens opsikt over samfunnsøkonomien og ved å gjennomføre nødsarbeider utført på statens bekostning, samt ved i det hele tatt å styrke centraladministrasjonens makt, idet han har lagt de mest påkrevde foranstaltninger i hendene på centralregjeringen i Washington. Den siste reform lykkedes det ham dog ikke å gjennomføre da den øverste forbundsrett fant at disse lover «ikke var forenlig med forfatningen» og tvang presidenten til atter å sette dem ut av kraft.

*

Og nu står vi ved den kommende valgkampagnes brennende punkt — idet den blir en styrkeprøve for gjennemsnittsamerikanerens frihetsbegrep som i sin dypeste grunn er uforenlig med de rooseveltske idealer. Roosevelt hevder altså at U. S. A.s forfatning, som stammer helt fra 1791, er foreldet og ikke svarer til nutidens fordringer, hvorfor den må forandres ved at de 48 enkeltstaters rettigheter beskjæres, mens centralregjeringen i Washington får sin makt betraktelig utvidet. Om dette står kampen, men Roosevelts stilling befestes jo meget ved det faktum at den almindelige mening er klar over at en forandring av forfatningen må komme før eller senere.

Livsanskuelse forøvrig spiller ingen rolle i en amerikansk valgkamp — amerikaneren ser for det meste kun på det nyttige ved en ting, det er de praktiske problemer som interesserer ham. Den kandidat og det parti vil seire som kan gi velgerne de mest overbevisende grunner om at bedre leveforhold vil opnås ved gjennomførelsen av deres programposter. Kan Roosevelt og hans tilhengere påvise at alt er blitt meget bedre hvad levestandarden og arbeidsforholdene angår under det nuværende regime og få velgerne til å gå med på dette synspunkt, vil han være sikker på gjenvalg. Men om dette vil si det samme som «større lykke for flest mulig», er vel tvilsomt. Dertil skorter der stort sett altfor meget på hensyn til de sanne livsverdier, især til en åndelig høinelse av ungdommen, hvor godt så enn den rene kunnskapsmeddelelse er organisert i skolene.

Erkebiskopens hyrdebrev om valget.

At der imidlertid også finnes et stort antall velgere hvis livsinnstilling ikke er bygget utelukkende på opportunitet, viser det hyrdebrev som erkebiskopen av Cincinnati, mgr. J. Nicholas, har utsendt og hvori han klarlegger valgproblemene og oppfordrer alle katolikker til å be for gode valg. Erkebiskopen skriver at intet ærlig menneske vil benekte tidens alvor. Fra alle kanter truer revolusjonen og

mange av folkets ledere ser ikke rekkevidden av sine egne ord og forslag. Der gjøres propaganda for statens absolutte overherredømme, hvorved antallet av denne falske idéns tilhengere stadig stiger. Folkets brede lag blir skrittvis ført til den overbevisning at det kun har den rett som staten forlener det med. Lovgiverne synes å hylde den mening at jo flere som utøver regjeringsmyndighet, des bedre er regjeringen. Alt for lite har man øinene åpne for individets og familiens av Gud skjenkede rettigheter og forsømmer å verne om dem. Omkostningene ved by-, stats- og forbundsstyrene vokser stadig og det synes næsten å være umulig for folket å få en slutt på dette forhold, som trekker dets surt fortjente penger fra det i form av stadig tyngere skattebyrder. Man synes hverken å ha fornuft eller samvittighet når man stadig legger nye avgifter på de fattige og på arbeiderstanden. De som råder for skatteinntektene synes ikke å bekymre sig om hvorledes pengene kommer inn eller om det skjer på rettferdig måte. De forlanger stadig nye penger uten hensyn til det almene beste. De fattige blir ofte villedet til å tro at det er andre som betaler, mens det allikevel er dem som har hele skattebyrden tyngende på sig — og selv om man kunde opkreve den meste skatt av rikfolk, forretningsstanden og industrien, så var det dog heller ikke rettferdig så lenge de forskjellige forvaltninger ikke synes å ha øie for sparsommelighetens dyd. Det er skattespørsmålet som må vies den største oppmerksomhet ved alle valgene, hvis landets vel ligger en på hjerte. Velgerne må belære lovgiverne om at der må bli en slutt på den hensynsløshet og ødselhet som utvises ved innkrevningen og utgivelsen av offentlige midler.

*

Også i U. S. A. finner vi de ytterliggående elementer. Noen vil avskaffe eiendomsretten ved å konfiskere all eiendom — andre vil nekte alle dem som må tjene til livsopholdet de simpleste menneskerettigheter, idet de betrakter de fattige som en slags sultne dyr som ikke eier menneskeverd. Efter dens opfatning skal de fattige ikke tilståes den samme frihet som Guds andre barn — skal ikke kunde inngå noen kontrakter, ikke ordne med sin egne levevilkår, men kun ha rett til å tjene det nødvendigtigste til livsopholdet. Alle nutidens problemer må derfor løses ut fra individets og familiens prinsipelle rett — men det er sørgelig at man ikke søker løsningen under ledelse av det guddommelige forsyn.

Alt vilde bli anderledes hvis Gud blev anerkjent som Amerikas øverste Herre. Vi takker Gud fordi vårt land ikke står fiendtlig overfor religionen — men vi beklager at det er så likegyldig overfor den. Den religiøse likegyldighet har nu gjort sig gjeldende i så lange tider at det har hatt de alvorligste følger. Det skal absolutt ikke kreves at vår regjering etablerer en statsreligion — vi må være taknemlig for at vi har religionsfrihet. Men vi må gå et

skritt videre. Vi må ha regjeringens støtte for en plan for vår ungdoms religiøse oppdragelse, som er fullt tilfredsstillende. Hvis dette ikke skjer, kan vårt land neppe forskånes for revolusjonens redsler, som må komme når individets moralske oppdragelse forsømmes, så det ikke kan stifte de gode familier som er grunnlaget for alt stabilt statsstyre.

Når vi nu har henvendt oss til offentligheten — smitter biskopen — er det ikke for å betre politikens område. Den katolske Kirke befatter sig ikke med politikk, likeså lite som den befatter sig med forretningslivet, skibsfarten eller flyvevesenet. Men den har med den politiske aksjon å gjøre, idet den bedømmer hvorvidt de politiske foreteelser er gode eller dårlige.

Kirken har plikt til å dømme det usanne og dårlige på alle områder — som det er dens plikt å fremheve og anbefale det gode. Dens største misjon er å føre menneskene til Gud, idet den lærer dem å undgå det onde og søke det gode. Fryktløs dømmer den alle de umoralske foreteelser i politiken og det politiske liv. Kirken er ikke innstiftet av den Herre Kristus for at den skulde opstille en regjeringsform eller danne politiske partier. Den kan vise de moralske retningslinjer for en regjering og partiene — men den har alltid vært og er en forkjemper for menings- og ytringsfrihet. Den skal hjelpe med til å danne en sund og rett offentlig mening ut av hvilke sunde og rettferdige førere kan utgå.

Kirken begunstiger intet politisk parti eller enkeltperson — den kaller til bønn fra idag av og til novembervalgene for et godt resultat. Den oppfordrer alle katolikker om daglig å be om dette: at velgerne må få øinene åpne for sin avhengighet av Gud og få guddommelig lys og førelse til sin betydningsfulle avgjørelse, så at de velger efter sin samvittighet. — Med dette alvorlige påbud slutter hyrdebrevets tankevekkende og inspirerte tale.

Olympiaden ennu en gang.

Vi har fra pastor Krijn i Holland mottatt et brev hvori han inngående og meget interessant belyser den nu avsluttede olympiade i Berlin ut fra et annet synspunkt enn det som blev gjort gjeldende her i bladet. Vi tillater oss å gjengi denne del av brevet, da det er i høi grad egnet til å vekke ettertanke og utdype et av nutidens viktigste problemer.

Sognepresten formulerer spørsmålet slik: Er det mulig å avlegge vidnesbyrd om kristendommen innenfor olympiadens ramme, når denne ikke er inspirert og ledet i sig selv av kristelig ånd? Spørsmålet besvarer pastor Krijn selv derhen at det ikke alene er mulig, men påkrevet, men at man må opplyse folket om at selve saken ikke er kristelig. Og han fortsetter:

«Vi og sannheten er best tjent med tydelig å vise

vi ikke lever lenger i kristelige stater og telige lover eller lovgivere. Men det er likt å forsøke å få kristnet endel av dem, Derfor tar vi del i det politiske liv som sociale hvor vi kan og søker å gi det et reg. Dette er vi kristnes oppgave i vår s. i den tid hvori Gud vil at vi skal leve vårt vidnesbyrd om ham. Og dette blev rlin. Den største fare for kristenfolket s forvirring — vi må derfor lære oss til mellom tingene og bedømme dem riktig. «Men er den gode Guds ape», er det stor folket av og til tar feil. Vi ser opstå i ny slags demonstrasjonsliturgi omkring de ledere; denne liturgi feires på åpen i hele folket, som tvinges til å delta, mens ge liturgi tvinges og trenges tilbake til å rum og helt bort fra folkelivet. Folket onkret, hvis jeg kan bruke denne motsi- antyde klart min tanke, derfor må vi gi skjød om våre dagers foreteelser. Det gså den pavelige nuntius og biskopen, Det er klart at de vilde sette i forgrun- telige verdier og de var så heldige å kun- t, fordi de talte til så mange utlendinger ikk lov til å si tingene på en måte og et le ellers ikke får lov til å gjøre det. Det t syn sakens realitet. Forholdene i Tysk- kompliserte og biskopene så hemmet på er, at vi som lever utenfor har den op- svare det frie kristne syn, sålenge Vår- er oss for kirkeforfølgelsens hånd».

Kraft og stoff.

er naturen?» — like fra menneskene be- ørste gang å spekulere og filosofere har mål vært et hovedproblem som har losofene i forskjellige leire og hvis be- mkalte tusen nye spørsmål. Er alt som ss, hører og føler, kun små vidunderlige urstoffdeler, som er innordnet bestemte log i grunnen er helt ensartede og egent- gøgler oss en broket og avvekslende ver- hvis dette ikke er en tilfredsstillende å livets mangfoldige uttrykk, finnes der nelighetsfull urkraft, som gir sig for- slag? I så tilfelle er jo alt stoffet i vir- are en eller annen form av kraft. Eller de rett som oppfatter alle foreteelser en og tagen, aktivitet og passivitet, og ner skarpt mellom det som undergår alle r: stoffet, og det som frembringer for- kraften? Bevisst eller ubevisst har i alle tenkende mennesker forsøkt å løse mer og finne svaret, idet de bygget he- nstilling på det svar som forekom dem

mest i overensstemmelse med sannheten, med virke- ligheten.

Eksisterer der nemlig kun stoff i mange for- skjellige skikkelser, så finnes der ingen ånd, ingen sjel, ingen udødelighet, ingen religion, ingen evig- het etter livet her. Da har de rett som uten hensyn til en forpliktende moral innretter sig på å få de flest mulige gleder ut av livet her på jorden, for ef- ter flere eller ferre års forløp selv å oppløses så at deres eget stoff inngår en ny forbindelse og antar en ny form.

Men er kraften alene det eneste virkelige, da be- drar våre sanser oss og vi lever bare i en illusjonær verden. Hvor har vi da et holdepunkt, så vi derfra kan finne sannheten? Og er der bare kraft til, hvorfra kommer da alt det syke og svake — hvorfra døden og syndsbevissthet?

Allerede i det gamle Grekenland var der filoso- fer som representerte den ene eller annen side av monismen. Den rene materialisme blev hyldet av Demokrites og Epikur, mens pythagoreene dyrket den rene spiritualisme. I middelalderen, hvor de lærde orienterte sig mest etter troens lys, var der derimot ingen av de betydelige tenkere som fulgte den monistiske retning. Dualismen mellom stoff og kraft frembød spørsmål nok hvis løsen de store fi- losofer kunde drøfte med hverandre. Først da re- formasjonen ved begynnelsen av den nyere tid satte inn med sin splittelse, falt livsanskuelserne også fra hverandre og monistene begynte igjen som i Grekenland å bekjempe hverandre. Mens Descar- tes og Gassendi gikk inn for materialismen, stred Leibnitz, Boscovich og andre for dyanismen — og kampen står ennå på disse to fronter. Kun har de forskjellige systemer i tidenes løp skiftet navn for- di uttrykksformene måtte holde skritt med den sti- gende naturvidenskapelige erkjennelse. Og mens de siste årtier vesentlig har stått i materialismens tegn begynner for alvor nu den dyaniske ret- ning langsamt å vinne overtaket, særlig på grunn av de nyeste atomforskninger. Disse synes jo å bevise eksperimentelt at materien kun er en form av energi — altså den reneste dyanisme.

*

Men da dette spørsmål er av så overveldende be- tydning for et menneskes livsanskuelse, lønner det sig å ta disse de nyeste videnskapelige resultater op til en kritisk undersøkelse — ti også materialis- men påberopte sig i sin tid at dens resultater var frukter av streng videnskapelig forskning, idet dens dyrkere utrustet som de var med langt finere in- strumenter enn middelalderens lærde, hevdet at de hadde undersøkt alle mulige stoffarter og ik- ke funnet noe tegn til kraft. Alt var veiet, målt og delt og ved intet av dette var der blitt veiet, målt og delt kraft. Alt man fant var stoff, stoff og atter stoff. Riktignok glemte disse filosofer å meddele hvorledes der kunde komme bevegelse og andre livs- ytringer i stoffet og hvorfor man ikke ad naturlig vei kunde skaffe liv i det døde.

Motsetningene møtes som bekjent alltid. Mate-

rialismens forferdelige utvekster med dens innflytelse på alle livsområder krevet nødvendigvis imøtegåelse, og som det alltid går, svinget da videnskapsmennene til den motsatte ytterlighet, uten å finne den gyldne middelvei. Mot materien stillet man kraft og ånd og i begynnelsen i den riktige målestokk. Men så skjedde det at man i sin søken etter de størst mulige overbevisningsargumenter forfalt til overdrivelser og for kraftig understreken av sitt synspunkt. Den som vil overvinne materialismen, kan ikke gjøre det ved å fornekte selve materiens eksistens for på dets bekostning å sette kraftens og åndens primat. Stoffet er noe virkelig og vår viden om dets eksistens og betydning så umiddelbar at man ved å benekte dets eksistens ikke alene forherder materialistene i deres anskuelser, men også risikerer å føre mennesker inn i de mørkeste og grusomste villfarelser og tvilsanfektelser om alt og alle. Ti den rene dynamisme som lar kraft være det eneste virkelige og sier at alt stoff bare er en form for energi, er like så meget på villspor som den rene materialisme og kan ha om mulig enn værre følger.

Hvorledes står det til med den vitenskapelige begrunnelse av dynamismen? Det er klart at naturen selv strekker skarpe grenser for alle eksperimenter på dette område. Så snart man begynner å bearbeide et eksperiment ad åndens vei, hører selve eksperimentet op. En slutning som utdras av et eksperiment, kan aldri selv betegnes som et eksperiment og denne prinsipielle sannhet blir ofte oversett. Et eksperiments resultat følger med en naturlovs ufeilbare sikkerhet — men deri ligger ingen garanti for at de slutninger man drar ut av dette resultat ikke kan innebære feil. Vitenskapen og dens hypoteser hviler ikke på selve eksperimentene men på de følgeslutninger som de lærde drar av dem — og allerede ved denne begrensning er det klart at man ikke eksperimentelt kan bevise at der kun finnes kraft og ikke stoff. Energien lar sig ikke direkte måle, men kun indirekte gjennom sine virkninger — og der må altså eksistere noe, som man kan måle disse virkninger på.

Hvorledes står det nu til med den påstand at alt kun er et utslag av kraft? Utgangspunktet for denne antagelse er jo atomforskningen. Denne fastslår at den motstand som det ene legem viser det annet er proporsjonell med dets elektriske utladning — altså ikke med noen utenfra tilført elektrisitet, men med vedkommende legems egen elektronladning. Men det er nettopp denne motstand som røber legemets masse og tvinger oss på den tanke at der foruten kraft må eksistere et stoff i legemet. De rene dynamister drar følgende slutning: denne motstand er ikke annet enn elektrisk ladning som altså er kraft. Altså består hele legemet kun av kraft, og stoff er bare ytringer av kraft.

Vel — det er sant at det er ved motstanden at vi blir oss et legems stofflighet bevisst. Men der finnes dog også andre egenskaper som røber stoffet:

størrelse, farve, lukt og smak. Alt dette kan ikke uten videre føres tilbake til elektriske ladninger selv om de kanhende har forbindelse med det.

Det er altså absolutt ikke bevist at elektroner er kraft alene uten noe stofflig grunnlag. «Begrepet kraft» kan nemlig her ikke opfattes i sin filosofiske definisjon som innbegrepet av alt som gir en annen ting impulser. Når der altså foruten kraften må finnes noe som kraften kan knytte sig til og hvorved den kan gjøre sig gjeldende, da finnes der i verden ved siden av kraften altså også stoff. Kraft er det ydende, stoff det mottagende — og å gi og å motta er relative begreper, hvorav det ene ikke kan eksistere uten det annet. Kraft former, stoff er det som formes — kraft er det aktive prinsipp, stoff det passive. Ingen virksomhet utad kan finne sted når der ikke er noe som blir forandret ved denne virksomhet. Kraften er det mannlige, stoffet det kvinnelige urprinsipp i hele naturens rike. En er kun Skaperen — alt det skapte er sammensatt. Selv åndenes verden er metafysisk sammensatt av væren og vesen. Vi og vår verden er av kraft og stoff.

Frantz Liszt — et 50-års minne —

og et par av hans etterkommere.

Femti år er forløpet siden den store komponist og musiker Franz Liszt lukket sine øine — og overalt i den civiliserte verden er hans minne blitt feiret på forskjellig måte. Særlig er han blitt hyldet i sitt hjemland Ungarn — men heller ikke Tyskland har glemt hvad landet skylder den mann som først forstod Wagners egenart og slog til lyd for den. Selv står Liszt som skaper av den ny-romantiske retning innenfor musikken — men kanhende ligger dog hans aller største betydning i den innflytelse han utøvet på praktisk talt alle samtidens store musikalske navn, som alle søkte til geniet i Weimar og mottok uforglemmelige inspirasjoner gjennom hans undervisning og ved omgangen med hans fascinerende personlighet.

Vel er Franz Liszt's liv på mange områder langt fra uangripelig — men han var fra sin tidligste ungdom av et dypt religiøst gemyt som alltid vedstod sig sin katolske overbevisning og søkte å opfylle alle sine religiøse plikter. Hans kjærlighet til Kirken var så dyp og rotfestet at han endog 25. april 1865 kunde motta de lavere geistlige vigslere i Rom. Det var et brennende ønske han da fikk opfylt — en lengsel fra sin ungdoms dager som han da fikk tilfredsstillet, og ikke som det er blitt insinuert, en skuffet kjærlighet. Da han var 45 år overveiet han alvorlig muligheten av å tre inn hos franciskanerne — det var i den periode at han skrev «Dante-symfonien» og «Den hellige Franciskus' solsang» og hadde fordypet sig helt i den tanke- og følelserverden, som disse komposisjoner gir uttrykk for.

I «Kölnische Volkszeitung» stod der for ikke så lang tid siden en meget interessant artikkel: «Den annen side av Franz Liszt», som var bygget på personlige erindringer, fortalt av en vinhandler Alfons Linz, som ofte hadde ministrert under messer som blev bivånet av Liszt. Han forteller om dennes dype religiøse innstilling og hvorledes han alltid knelte under hele messen og med høi røst fremsa den latinske liturgi sammen med presten, hvilket ellers var helt ukjent på den tid, hvor den liturgiske bevegelse ennå ikke var begynt.

Med sitt positive forhold til religion er det selvsagt at Liszt kom til å gjøre en stor innsats på den liturgiske musikks område uten at han direkte blev utøvende kirkemusiker. Det menes at det var pave Pius IX's akt å gjøre ham til pavelig kapellmester dengang at han mottok de hellige vigslar i Rom — men denne utnevnelse var sikkert ikke blitt til glede for noen av partene — ti det var som komponist og som reformator på kirkemusikkens område Liszt hadde en oppgave å vareta. Han nedskrev sine tanker om dette i et essay: «Om den fremtidige kirkemusikk» som dessverre nu kun eksisterer i fragment. Pius IX anerkjente hans storhet og kalte ham gjerne «min Palestrina», men ellers var tiden ikke inne i Italia for en forståelse av dette reformarbeid — det var Cæcilia-foreningen i Tyskland som tok initiativet og der hadde derfor også Liszt sitt naturlige virkefelt.

Allerede i 1848 hadde Liszt komponert en messe for mannskor — 1855 kom hans første store banebrytende arbeid på kirkemusikkens område: «Graner festmesse», komponert på foranledning av Granerbasilikaens innvielse. Året 1855 betegner i det hele tatt et vendepunkt i Liszt komposisjoner, fra nu av blev hans religiøse verker fler og fler, særlig efter 1861 da hans romerske periode begynte. I hvor sterk grad Liszt fordyper sig i den liturgiske messes tekst, ser vi av et brev, som han skriver mens han holder på med Graner festmessen: «I de siste uker er jeg blitt opslukt helt av min messe og igår blev jeg endelig færdig med den. Jeg vet ikke hvordan den vil lyde — men jeg kan godt si at jeg hele tiden har bedt mer enn jeg har komponert.»

Da Liszt trodde å ha løst sin kunstneriske oppgave på det verdslige område vendte han sig mot det geistlige: «Jeg er fast bestemt på å bli her i Rom i lengre tid og arbeide uforstyrret, uavbrudt og konsekvent. Efter at jeg så godt som jeg har kunnet det har utført de symfoniske arbeider i Tyskland som jeg har fått overdradd vil jeg nu ta fatt på oratorier og lign. verker», (av et brev til Brendel, 8. nov. 1862). I denne til fullførte han «legenden om den hellige Elisabeth», og nu følger en lang rekke av religiøse og liturgiske komposisjoner. Enndog hans arbeider for piano, både de originale og hans transkripsjoner, kommer under religiøs påvirkning som vi ser av den kronologiske fortegnelse over hans verker. Han har opdaget den gamle gregorianske musikks høie kunstverdi og benytter den of-

te som motiv for sine egne komposisjoner — således i «Christus» og i «Missa Choralis».

Siden Händels dager hadde den protestantiske livsanskuelse, trengt sig frem i oratorier o. l. — og det er Liszt fortjeneste at han atter ga det katolske livssyn sin gamle plass og dannet skole for en hel rekke andre kunstnere som Saint-Saens, Frank Gounod, Massenet, Wolf-Ferrearer m. f. l. Derfor står han tross sine menneskelige skrøpeligheter dog som en gudbenådet kunstner med en sann og dyp religiøsitet.

Til sist et par ord om to av hans efterfølgere som viser de samme trekk i sin kunstnerpersonlighet som mesteren selv. I første rekke har vi da Gounod, død 1893, som i den tid han arbeidet på sitt hovedverk, musikken til «Faust» sa: «Så snart jeg blir rolig og stille opplyses min kunst av et indre lys. Det synes mig som om himlen plutselige åpner sig og stråler i utsigelig lys, usynlige stemmer synger, hvad jeg skal skrive og tvinger mig til å tro på dens eksistens». Gounods første musikalske virke var helliget kirkemusikk og han skapte også senere en rekke liturgiske verker som forteller om hans nære forbindelse med religion og Kirke. Rom gjorde et så mektig inntrykk på ham at han under sitt opphold der tok under sterk overveielse å bli prest.

Selv om Gounod ikke har nådd den samme internasjonale berømmelse som kirkemusiker som ved sine operaer, så viet han dog Musica sacra en stor del av sitt liv og har bl. a. komponert 50 religiøse sanger og 159 koraler. En messe «til ære for det helligste hjerte», en Cæciliamesse, et Ave verum, oratoriene «Forløsning» og «Død og liv» forteller om hans dype religiøse innstilling.

Endelig vil vi nevne Saint-Saens, som skapte sig et navn som organist lenge før han blev berømt som komponist og koncerteksekutør. Han betegnet alltid den tid han var organist ved Madeleinekirken som den lykkeligste i sitt liv og hvor høit han satte sitt arbeid der vidner følgende uttalelse om: «Orglet er en veiviser til Gud fordi det trenges ned i samvittighetens dyp. Organisten må være grepet av den tanke at kirkemusikken skal harmonere med det hellige messeoffer og samle de andæktige åndelig sammen til bønn.»

Oprop.

Som bekjent har St. Olavs kirke i sommerens løp gjennomgått en omfattende oppusning. Midlene hertil var for en del skaffet tilveie ved den liturgiske utstilling for to år siden, ved kollektering i Holland samt ved gaver fra velgjørere i inn- og utland.

Imidlertid var det innkomne beløp ikke tilstrekkelig, og det manglende må derfor søkes dekket ved en menighetsbasar som aktes holdt i begynnelsen av november under Hs. Høiærverdighet Biskopens beskyttelse.

Vi vil allerede nu få anbefale denne basar på det beste, forat man kan tilgodese den med gaver og bidrag.

Forat denne basar skal bli så vellykket som mulig, er det nedsatt en komite som i samarbeid med St. Olavs kirkes syndikat vil forberede og planlegge arrangementet.

Gjenstander til utlodning og tombola mottas med takknemlighet og kan leveres til St. Olavs kirkes sogneprest, Dominikanerne, Neubergt. 15 og St. Josephs Institutt.

Oslo, 8. september 1936.

H. Irgens.

Sogneprest.

St. Olavs kirkes syndikat:

H. Carelius. A. Hadland. C. Müller. A. Kollerud.

For basarkomiteen:

Erling Bruce

Formann.

Alexander Bugges Verdenhistorie

Et stort verk til liten pris.

Vi har fra Aschehoug & Co.'s Forlag mottatt et praktverk til anmeldelse, nemlig professor Alexander Bugges Verdenhistorie i 8 vakre bind. Vi skal senere bringe en inngående anmeldelse av denne «Illustrerte verdenhistorie for hjemmet», som på en så enestående instruktiv og underholdende måte fører de gode norske tradisjoner videre fra Daae og Drolsums dager. Norge har jo alltid vært et foregangsland på historieskrivningens område — det ligger åpenbart for det norske naturell å kunne gi objektive og dog personlig levende fremstilling av svunne tiders menn og hendelser.

I 14 år har professor Bugge arbeidet på denne gigantiske oppgave — og han har ikke holdt sig kun til tørre dokumenter i støvete arkiver, men har gjort studiereiser til de forskjellige land for å sette sig inn i den mentalitet og det miljø som har dannet grobunnen for de historiske personligheter og begivenheter. Derved er der kommet liv og varme over fremstillingen. Verket vil som sagt bli anmeldt senere, hvorved vi vil komme inn på den livsanskuelse som har inspirert det og som gir det den objektive verdi — nu vil vi blott holde oss til dets rent ytre skikkelse som ikke kan være vakrere og noblere i utstyr m. m. Som billedbok er det ene-

stående — man blir ikke trett av å studere de 1570 bilder og 41 farveplancher som er fordelt på dets 4221 sider.

Dets innhold fordeler sig som følger:

Bind I—II: Indledning. — De ældste kulturriker. — Grekerne. Rom og romerne. — Kristendommens seier. Folkevandringen.

Bind III: Middelalderen fra grunnleggelsen av Frankrike til slutten av 1400-tallet.

Bind IV: Renæssance- og reformationstiden. — Opdagelsesfærdene.

Bind V: Motreformationens og tredivetårskrigens tidsalder.

Bind VI: Enevældets tidsalder.

VII: Nordamerikas frihetskamp. — Den franske revolution. — Napoleonskrigene. — Europa indtil februarrevolutionen.

Bind VIII: Den nyere tid.

Bind XI: Er viet Verdenskrigen og Versaillestraktaten og er skrevet av en nøytral forsker mens krigsinntrykkene var sterke og levende.

Til sist vil vi nevne den relativt latterlig lave pris: kr. 65,00 for de 8 bind innb. med skinnrygg og -hjørner. Hele verket leveres med en gang og beløpet kan betales i månedlige avdrag.

Spørsmål og svar.

(Under denne rubrikk vil en av våre medarbeidere, sogneprest Kjelstrup i Kr.sand, svare på spørsmål som kan påregne almen interesse).

Katolsk misjon i protestantisk land.

Spørsmål:

Det skal jo være katolsk lære at også vi protestanter blir salige hvis vi befinner oss i «uforskyldt uvidenhet» om den katolske tros sannhet, lever et fromt kristenliv, angrer våre synder o. s. v. Således har iallfall en katolsk prest uttalt sig til en av mine venner. Jeg synes imidlertid at det da skulde være overflødig å drive katolsk misjonsvirksomhet i protestantiske land. Ti det forutsetter vel i grunnen at vi er hedninger. Hvordan vil De forklare dette?

Evangelisk kristen.

Svar:

Det den katolske prest har sagt til Deres venn er fullstendig riktig. Det står med klare ord i enhver katolsk katekismus. Men derav følger aldeles ikke at katolsk misjonsvirksomhet i protestantiske land er overflødig. Ikke all misjon er hedningemisjon. De har jo også i Deres lutherske statskirke nok av misjonsvirksomheter som ingenting har med hedningemisjon å gjøre — t. d. «sjørannemisjon», «indremisjon», «blindemisjon» o. s. v.

Når Moderkirken opretter «misjonsstasjoner» i protestantiske land da skjer det aldeles ikke fordi vi betrakter våre protestantiske brødre som hedninger, men fordi vi vi gjerne vil dele vår lykke og vår rikdom med dem. Vi ser på protestantene som medkristne som under reformasjonens storme har mistet mange av de gode Frelseren har bragt oss — dels åpenbarte sannheter, dels helliggjøringsmidler —

og vi lenges etter å gjøre dem delaktige i den fullstendige kristendom som eier alt det som trenges for å «avtørre jordens tårer og vinne himmelens palmer.»

Fremfor alt vil vi gjerne gjøre Jesus Kristus like så stor og mektig for dem, som han er for oss katolske kristne. Ti for oss er han ikke en fjern historisk personlighet, men en nærværende levende og virkende sannhetens Gud som klart og utvetydig taler til oss gjennom sitt organ, den hellige katolske Kirke. I motsetning til protestantisk opfatning er det nemlig vår overbevisning at Kristus ikke bare har kastet en håndfull guddommelige tanker ut i verden og siden overlatt til menneskene å tro og vrake hvad de fant for godt. Han har ikke stiftet en Kirke som etter få århundreders forløp er utro mot sin guddommelige sendelse og må gjøres til gjenstand for «forbedringer» og «reformasjoner» fra skrupelige menneskers side — et kirkeskib som kastes hit og dit av enhver læres vær. Nei, ennå taler Frelseren til oss gjennom sin frelsesinstitusjon, Kirken, som veiledet av den Hellige Ånd (Joh. XIV, 16—17) forkynner Guds vilje til salighet, viser oss veien til fedrelandet med usvikelig sikkerhet og advarer oss mot de stier og veier som menneskehen- der og mennesketanker har stukket ut: «Jesus Kristus igår og idag den samme, ja inntil evig tid».

Når vi katolske kristne ser slik på den Kirke Kristus har stiftet, vil det sikkert ikke undre Dem at vi dypt beklager våre protestantiske brødres lagnad og ved bønn og arbeid søker å gi dem tilbake hvad de har tapt. Således alene mener vi også å bidrage vårt til å gjenoprette kristenhetens enhet, så det igjen blir én hjord og én hyrde. Vi lar oss her lede av de samme tanker som vi møter hos Oldkirkens store fedre, ti også på deres tid var der, ved siden av den oprinnelige og universelle Kirke, ufullstendige og ofte for- kvalede former for kristendommen.

Til slike sektsamfund skriver f. eks. den hellige Augustin: «Kom til oss, brødre, såfremt dere ønsker å bli inn- podet på vintreet. Det smelter oss å se dere som én gren som er avskåret fra det. Tell Petri setes biskoper og se i fedrenes fortegnelse hvordan den ene uavbrutt følger den annen. Det er klippen som helvedes overmodiges porter vel kan angripe, men ingenlunde fornår å overvelde». (Contra Donastistas).

Herhjemme.

På grunn av det nordiske katolske pressemøte, som av- holdes i Oslo 10.—14. sept., vil neste nummer av «St. Olav» utkomme fredag 18. sept.

Dette nummer vil inneholde en veiledning til bruk ved sjelemesser, som kan tas ut og anvendes ved alle sørge- gjødsjenester. Den vil også senere være å få i særtrykk.

Oslo. — St. Elisabethkongregasjonen hadde sitt første ordinære møte etter sommerferien 1. september. Den nye preses, sogneprest pater Notenboom, var for første gang tilstede og blev hilst hjertelig velkommen av prefekt fru Sutter som også bragte mgr. Irgens en varm takk på alles vegne for den tid han hadde ledet kongregasjonen og som etterlot et varig minne. Ved samværet forøvrig i klubblo- kalet stiftet den nye preses og kongregasjonens enkelte med- lemmer et nærmere bekjentskap — vi får håpe til like så stor tilfredsstillelse og glede for pateren som det var for oss. — Symotene begynte den efterfølgende tirsdag — det er å håpe at mange damer vil avse litt av sin tid og delta i dem. Det er et kjærlighetsarbeid som til og med bærer synlige frukter som mottas med så megen takknemlighet og glede av alle dem der nyder godt av det. Kom derfor alle damer som kan og hjelp til — det er en form for katolsk aksjon

som direkte velsignes av Kristi egne ord: alt hvad I gjør mot en av mine minste brødre, har I gjort mot mig. — Vær med å klæ de som fryser!

Oslo. — O. K. Y. avholdt sitt første møte efter ferien søndag 6. september. Og det var også det siste møte under vår avholdte direktør, pater Notenbooms, ledelse. Styret hadde for anledningen gitt møtet enn festligere form hvad de materielle angår — og ved bordet takket formannen di- rektøren for de år han hadde stått i spissen for O. K. Y., og ønsket ham alt godt i det nye virke. Som avslutning på sin tale overrakte ham en takkeadresse fra styret — likele- des blev det fra en av de yngste medlemmer overrakt en vakker blomsterbukett. Så reiste pater Notenboom sig og takket for gavene og for godt samarbeide og ønsket med- lemmene og den nye direktør, mgr. Irgens, alt godt i frem- tiden. En meget god «Fjortendagspost» blev oplest av Chr. Christensen. Så fremsa skuespiller Willy Olafsen dikt av yngre lyrikere bl. a. Rudolf Nilsen, Reiss-Andersen og Nor- dahl-Grieg med kraft og varme. Møtet var godt besøkt og meget koselig.

Em. O.

Kristiansand. — Vår katolske mannsforening, Sankt Ansgars-laget, gjenoptok efter endt sommerferie sine ukent- lige møter onsdag den 2. september med en meget vellykket sammenkomst. Som kveldens foredragsholder hadde vi den- ne gang folkehøgskulestyrar Lars Eskeland som efter en foredragsferd i Danmark nu tok sig noen dagers hvile hos vår sogneprest, mgr. Kjelstrup. I dagens tilhøve var også Sankta Sunniva-lagets damer innbudt som gjester, så hver plass var optatt omkring det festlig dekkede kaffebord da foredragsholderen trådte inn ledsaget av sognepresten og St. Josephs-søstrenes spiritual, pastor Dietrich. Under be- vertningen blev kaffevisen sunget og sognepresten holdt en liten tale med en velkomsthilsen til den sjeldne og kjære gjest samt en opfordring til begge foreninger om å gjenop- ta de hyggelige og lærerike møter med samme iver og tro- skap som før sommerferien. Så reiste hr. Eskeland sig og begynte sitt foredrag under åndeløs spenning. Det var en beretning om hans opplevelser på en ferd til de gamle norske utbygder, Orknøyanene, Hjaltland, Færoyane og Island. Et bedre emne kunde han ikke ha valgt. Med sitt enestående kjensskap til vårt lands historie fikk han gitt oss et billede av det gamle Noregs-velde som sent vil glemmes, og da fo- redragsholderen sterkt beveget skildret det store sammen- brudd og reformasjonens brutale innføring ved fremmede fyrsters maktbud, var neppe et øie tørt. Hr. Eskeland slut- tet sitt uforglemmelige foredrag med en manende appell til de tilstedeværende, særlig konvertittene, om ved bønn og arbeide å støtte Moderkirkens virke i vårt fedreland, så den dag igjen må komme da Hellig Olavs tro blir det norske folks tro. Stor fagnad. Så brøt vår kjære gjest op, da han skulde med postbåten vestover, men ikke før han had- de lovet sognepresten å komme igjen, så sant Gud vilde gi krefter og tilhøve. Samværet fortsattes ennå en stund i den beste stemning, og både lagsmedlemmene og de tilste- deværende St. Josephs-søstre var enige om at det vilde væ- re en vinning om vi oftere fikk høve til å samles til slike feststunder. Til slutt sang man salmen «Når dagens siste lysning dør», og efter en kort bønn gikk enhver til sitt — et stort og lysende minne rikere.

Konvertitt.

Velkommen til Norge.

Våre kjære gjester — **Deltagerne i det katolske pressemøte** — ønskes hjertelig velkommen.

St. Olavs Redaksjon.

Redaktør: Mgr. Irgens.

K. Grønli's Bok- & Akcidenstrykkeri, Oslo.